

DELO

psihoanaliza je:

je teorija o strukturi človeka in sveta, ki temelji na razkrivanju in analizi nezavednih organizmov, je klinična praksa, gibanje, ki ga je začel Sigmund Freud in se je po Evropi in svetu širilo v prvi polovici 20. stoletja.

Globinska teorija in Struktura duševnosti

Globinska teorija je verjetno poleg Freudove **psihoseksualne** teorije osebnosti najpomembnejša Freudova teorija. Freud je prvi sistematični raziskovalec **zunajzavestnega** delovanja.

Naše običajno, vsakdanje delovanje ne poteka vedno pod kontrolo zavesti. Mnogih zaznav in opažanj, gibov ter dejanj se ne zavedamo, ali pa se jih zavedamo zgolj nejasno in površno. Majhni otroci, mesečniki, osebe v hipnotskem transu in v histerični slepoti zaznavajo in so aktivni, a vsi ti procesi potekajo nezavedno. Freud je ugotovil, da celo mnoge izkušnje in dogodki, ki smo se jih zavedali izginejo s področja zavesti. Pri tem ne gre zgolj za običajno pozabljanje, temveč za potlačitev neprijetnih vsebin, ki so potisnjene v podzavest.

Nevrotični pacienti so v hipnozi in med obujanjem prostih asociacij odkrivali dogodke in doživetja, ki so jih že zdavnaj pozabili. Po tem je Freud sklepal, da bi lahko vse duševno dogajanje razdelili na zavestno in zunajzavestno. -> predzavest, podzavest nadzavest (KAŽI NA LEDENI GORI!!!)

Po Freudu bi lahko govorili o globini duševnih procesov. Površje duševne strukture zajemajo zavestni procesi. Od tod izhaja prisproda, ki primerja duševnost z ledeno goro.

Globlji sloj **zunajzavestnega** je Freud razdelil še naprej. Vsebine, ki so tik pod površjem in jih lahko brez težav prikličemo v zavest, je Freud imenoval 1.)predzavestne vsebine, ki pripadajo najvišjemu in najbližjemu zunajzavestnemu sloju.

Naslednji, zelo pomemben del zunajzavestnega tvori 2.)podzavest,(--ID; ONO), ki vsebuje potlačene vsebine. To so dogodki, doživetja, težnje in impulzi, ki so za naš jaz vse preveč neprijetne in nevarne. Potlačene težnje izpolnjuje območje podzavesti.

Glede na Freudova kasnejša dela bi lahko še posebej govorili o 3.)nadzavestnem.-- NADJAZ Sestavljajo ga zlasti načela in pravila, ki jih posameznik v zgodnjem obdobju prevzame od okolja. To je notranja vest, zgodaj privzete norme in principi družbenih odnosov.

Za delovanje podzavesti je značilna posebna, iracionalna in primitivna logika, ki se ravna po načelu udobja. V podzavesti namreč poteka primarni proces, težnja po takojšnjem in neposrednem sproščanju in zadovoljevanju instinktivnih potreb. Medtem pa se na zavestnem področju oblikuje sekundarni proces, ki upošteva tudi realni svet s z njegovimi zahtevami, ki ravna po načelu realnosti.

Sepravi:

na **zavestnem** področju oblikuje posameznikov **jaz(ego)**, ki se izoblikuje iz onega, ko se posameznik začne srečevati z zahtevami zunanjega sveta. Iz id-a tudi črpa energijo za delovanje. Načelo ugodja skuša nadomestiti z načelom realnosti, tj. odlaga zadovoljitev nagona, dokler ne najde ustreznega cilja. Torej se pri uresničevanju teženj onega prilagaja realnosti. Freud ga primerja z jezdecem na konju (konj je id, jezdec pa ego). S stališča omejevana nagonov se trudi biti moralen.

na **podzavestnem** izoblikuje **id ali ono**, ki je velik zbiralnik neorganizirane nagonске energije. Sem spadajo tudi potlačene vsebine, ki se jih ne zavedamo, vendar vplivajo na naše obnašanje. Sestoji iz bioliških potreb in gonov, vključno s seksualnimi in agresivnimi težnjami. Libidalna energija, ki izvira iz ida, prevzame obliko potrebe, ki zahteva zadovoljitev. Sprostitev libida pomeni užitek, njegova blokada pa bolečino. Onemu vlada načelo ugodja, tj. težnja k zadovoljitvi nagonov za vsako ceno. S stališča omejevana nagonov je nemoralno.

na **nadzavestnem** pa **superego ali nadjaz.**, ki je rezultat prve identifikacije s starši. Razvija se iz ega, njegova funkcija pa je težnja k perfekciji, namesto k užitku ali realnosti. Opazuje ego, mu zapoveduje, ga kritizira in grozi s kaznimi. Navzven se najpogosteje izrazi v obliki kritike, ki jo jaz doživlja kot občutek krivde, redkeje v obliki odobravanja in moralnega zadoščanja. S stališča omejevanja nagonov je pretirano moralen in do jaza neizmerno krut.

RAZVOJNA TEORIJA

Po Freudu naj bi bil temeljno gibalno človekovega življenja in delovanja spolni nagon. Spolnost je Freud pojmoval zelo široko in prav gotovo ni naključje, da je v kasnejših delih raje govoril o splošnem življenjskem nagonu ali **erosu**.

Človek lahko deluje le s pomočjo določenih količin energije. Osnovni vir energije, ki uravnava duševno delovanje, naj bi bila prav energija spolnega nagona, ki jo je Freud poimenoval **libido**.

Človekov zgodnji razvoj poteka v petih psihoseksualnih fazah, katerih značilnosti so odvisne od izvora in oblike zadovoljitve libida.

FAZE PSIHOSEKSUALNEGA RAZVOJA

1. Oralna faza

- ◆ od rojstva do 12. oz. 18. meseca
- ◆ otrok v tej fazi svet okuša, spoznava prek ust (sesa, grizlja, vse nosi v usta)
- ◆ značilnost je tudi simbioza matere in otroka (telesna + duševna povezanost)
- ◆ Otroku dejavnosti z usti torej same po sebi nudijo ugodje, saj jih prakticira tudi tedaj, ko ni lačen. Okrog 6. meseca, začne ločevati sebe od zunanjega sveta, ego pa se začne diferencirati od id-a
- ◆ Freud meni, da če oralne potrebe niso zadovoljene pride do potiskanja nezadovoljstva in konfliktov v nezavedno.

2. Analna faza

- ◆ od 2 let do 3 let
- ◆ doživljanje ugodja se preusmeri na izločanje in kontrolo izločanja blata
- ◆ otrok dobi prve zahteve in prepovedi iz okolja, ki se jim mora prilagoditi

To obdobje je ključno za pridobivanje ljubezni odobravanja in pohval, ki sledijo uspešnemu toaletnemu treningu. Če starši pretiravajo z navajanjem na čistočo, preden je otrok fiziološko in psihološko zrel, ali ga zasmehujejo kadar mu ne uspe, lahko otrok doživlja strah, občutek krivde ali jezo.

FIKSACIJA v tem obdobju privede do prisilnih nevroz ali fobij. Za nevrotski značaj te osebe je značilno, da teži k pretiranemu redu, ubogljivosti, čistoči in je preveč kritična do drugih ljudi.

Značilnosti oseb, ki so neugodno prišle skozi to obdobje, se kažejo v zbiranju predmetov, kopičenju zalog ali skopuštvu.

3. Falična faza

- ◆ od 3 do 5 let
- ◆ libido se preusmeri k spolnim organom
- ◆ otroka zanima vse, kar je povezano s spolnimi organi, rojevanjem
- ◆ pojavi se masturbacija, ki izgine do obdobja latence, ponovno se pojavi šele v genitalni fazi

Pri moških se pojavi težnja po fizičnem navezovanju na mater. V boju za materino naklonjenost občutijo otroci očeta kot tekmeca, čeprav ga imajo radi. Kot šibkejši se otrok boji, da ga bo oče onеспobil, ta bojazen se po Freudu pojavi kot strah pred kastracijo, duševna dinamika pri otroku pa je imenovana Ojdipov kompleks.

Pri deklicah pa se pojavlja Elektrin kompleks. Namesto kastracijske bojznosti se pri deklicah pojavlja občutek, da so bile kastrirane že nekoč prej in z njim povezano »zavidanje penisa«.

Rezultat faličnega stadija je identifikacija z istospolnim roditeljem, ki pomeni nastanek notranjih moralnih vrednot, to je superega in tudi spolno ustrezno vedenje.

4. Latenca

- ◆ od 6 do 11 let
- ◆ Otroci običajno potlačijo težnje do staršev nasprotnega spola in sovražne težnje do staršev istega spola. Gre za mirno obdobje, v katerem sta oba spola razrešila Ojdipov kompleks. Pojavi se deseksualizirana ljubezen in naklonjenost, posnemanje staršev ter identifikacija z njimi.
- ◆ oblikuje se nadjaz

FIKSACIJA v tem obdobju povzroči, da te osebe nikoli ne dosežejo sproščenosti do nasprotnega spola, niso zmožne ustvariti odraslih seksualnih relacij ali pa kažejo emocionalne motnje in agresivnost pri seksualnih aktivnostih.

5. Genitalna faza

- ◆ v obdobju pubertete se spet pojavijo seksualne težnje
- ◆ interes se od istospolnih prijateljev preusmeri k nasprotnemu spolu
- ◆ posameznik preide od delnih zadovoljitev na celovito zadovoljevanje vseh erogenih con
- ◆ glavni objekt libida je partner in ne več lastno telo
- ◆ posameznik je sposoben ljubezni

Bistvena naloga tega obdobja je, da se mladostnik osvobodi vezi z roditeljem nasprotnega spola in postane neodvisen. Proces uspešnega reševanja problemov v tem obdobju poleg odrasle zrele seksualnosti prispeva tudi k zmanjševanju egocentrizma oz. k objektivnejšemu pogledu na svet.

Osebnostni razvoj je po Freudu torej posledica in splet 3 temeljnih dejavnikov:

6. Delovanja spolnega nagona, ki se oblikuje v zaporednih fazah posameznikovega razvoja (psihoseksualne faze)
7. Vplivov okolja, predvsem socialnega in zgodnjega (v prvi vrsti staršev)
8. Dinamike znotraj same strukture osebnosti, konfliktov ter interakcije med egom, idom in superegom.